

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU4

Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2020

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna och avslår motionsyrkandena.

I skrivelsen lämnas en redogörelse för förvaltningen av Allmänna arvsfonden och en redovisning av hur Arvsfondsdelegationen fördelade medel från fonden under 2020. Vidare redogörs för regeringens bedömning av Arvsfondsdelegationens verksamhet och utveckling samt regeringens analys av fördelningen av stöd inom olika områden. I skrivelsen anges också områden som enligt regeringen bör prioriteras vid kommande fördelning av stöd från Allmänna arvsfonden.

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:211 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2020.

Åtta yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Allmänna arvsfonden	5
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Skrivelsen.....	11
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Allmänna arvsfonden

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:49 av Ann-Christine From Utterstedt (SD),

2021/22:72 av Björn Söder (SD),

2021/22:285 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 1–4,

2021/22:1197 av Lars Thomsson (C) och

2021/22:1514 av Boriana Åberg (M) samt

lägger skrivelse 2020/21:211 till handlingarna.

Stockholm den 18 november 2021

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Per Ramhorn (SD), Mikael Dahlqvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Dag Larsson (S), Linda Lindberg (SD), Nicklas Attefjord (MP), Barbro Westerholm (L) och Ingemar Kihlström (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet skrivelse 2020/21:211 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2020.

I betänkandet behandlar utskottet även åtta motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Allmänna arvsfonden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om Allmänna arvsfonden. Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Skrivelsen

Allmänna arvsfonden och Arvsfondsdelegationen

Allmänna arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Genom lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden breddades ändamålet för fonden fr.o.m. den 1 juli 2021 till att omfatta även verksamhet till förmån för äldre personer. Fonden förvaltas som en särskild fond av Kammarkollegiet. Arvsfondsdelegationen beslutar om fördelning av stöd från fonden.

Regeringen redovisar årligen till riksdagen förvaltningen av arvsfonden och fördelningen av stöd från fonden. Regeringen anger även inriktning och prioriteringar för Arvsfondsdelegationens verksamhet.

Förvaltningen av Allmänna arvsfonden

Allmänna arvsfondens förmögenhet förvaltas av fonddelegationen, som är ett särskilt beslutsorgan inom Kammarkollegiet för kapitalförvaltning. Fonddelegationen beslutar om långsiktig placeringsinriktning, hantering av risker och andra strategiska frågor för förvaltningen av fonden. Kollegiets kapitalförvaltning ska tillgodose såväl behovet av en god direkt avkastning som önskemålet om värdebeständighet.

Av de medel som tillfaller arvsfonden under ett år tillfördes tidigare 10 procent från nettoinflödet av arvsmedel och metallåtervinning till det bundna kapitalet (kapitalisering).¹ Resterande influtna medel var till stor del utdelningsbara och tillgängliga för Arvsfondsdelegationens beslut om stöd ur fonden. I enlighet med den nya lagen om Allmänna arvsfonden finns det fr.o.m. den 1 juli 2021 inte längre något krav på att en tiondel av influtna medel ska läggas till fonden vid årets slut. I stället ska regeringen enligt 3 kap. 5 § varje år besluta hur stor del av fondens samlade tillgångar som ska vara tillgänglig för utdelning det närmast följande året och samtidigt ange beräknad nivå för de två därpå följande åren.

¹ Medel för metallåtervinning är värdet av återvunna metaller efter kremering.

Under 2020 tog arvsfonden emot 1 025 miljoner kronor. Volymen influtna medel är den näst högsta i fondens historia.

Fondens bokförda värde uppgick den 31 december 2020 till 8 455 miljoner kronor (exklusive skulder), vilket är en ökning med 1 243 miljoner kronor från föregående år. Ökningen beror enligt regeringen främst på ändrade redovisningsprinciper för intäktsredovisningen. Den 31 december 2020 fanns 1 775 miljoner kronor för Arvsfondsdelegationen att fatta beslut om 2021. Året innan var motsvarande belopp 1 563 miljoner kronor. Ökningen av de utdelningsbara medlen beror främst på att det även under 2020 levererades in mer medel till fonden än det delades ut.

Fördelningen av stöd ur Allmänna arvsfonden 2020

Allmänna arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning. Stöd ur fonden ska enligt lagen om Allmänna arvsfonden i första hand lämnas till verksamhet som är nyskapande och utvecklande. Stöd får också, om det bedöms som särskilt angeläget, lämnas till anläggningar, lokaler och utrustning.

Under 2020 inkom 1 351 ärenden till Arvsfondsdelegationen. De flesta ärendena rörde målgruppen ungdomar.

För att kunna jämföra beslutsvolymen över tid beräknas de fleråriga besluten som om de vore ettåriga. Med en sådan justering fördelades 799 miljoner kronor genom beslut av Arvsfondsdelegationen under 2020. Det är det högsta årsbeloppet i Allmänna arvsfondens historia och en ökning med 50 miljoner kronor jämfört med 2019.

Antalet beviljade lokala och regionala projekt uppgick 2020 till 254, vilket motsvarar 61 procent av samtliga beviljade projekt under året. Nästan 60 procent, 477 miljoner kronor, av de medel som beslutades under 2020 fördelades till lokala och regionala projekt. Det är samma andel som föregående år.

Samtliga medel som Arvsfondsdelegationen beslutade om under 2020 gick till projekt inom de områden som prioriterats av regeringen.

Kontroll av medelsanvändning ur Allmänna arvsfonden

För att säkerställa att medel från arvsfonden används på rätt sätt genomförs kontroller både inför och efter beslut om stöd av den organisation som söker finansiering och av det projekt som ska genomföras.

Arbetet görs av såväl kanslifunktionens handläggare och controllers som godkända och auktoriserade revisorer. De övergripande arbetsuppgifterna för controllerfunktionen är att kontrollera hur medlen använts samt vara stöd till de organisationer som fått medel från arvsfonden, och till kanslifunktionens handläggare i frågor som rör projektens ekonomiska budgetering och redovisning.

I de generella villkoren för stöd från arvsfonden står det bl.a. vad arvsfondens pengar inte får användas till. Den stödsökande organisationen bekräftar i sin ansökan att de läst och godkänt de generella villkoren. När den stödmottagande organisationen senare begär utbetalning av (rekvirerar) projektstöd, blir arvsfondens villkor bindande. Om den stödmottagande organisationen inte använder pengarna i enlighet med ansökan eller villkoren, kan organisationen bli återbetalningsskyldig. I de fall där arvsfonden misstänker brott görs polisanmälan. När en organisation skriver under en ansökan om medel ur arvsfonden bekräftar den samtidigt att den egna organisationens verksamhet samt det planerade projektets verksamhet inte strider mot arvsfondens krav på demokratiska värderingar. Dessa värderingar är lika rättigheter och möjligheter, delaktighet och inflytande samt inkludering.

Vid kontroll inför beslut om stöd ur arvsfonden görs bl.a. referenstagning, bakgrundskontroll och behörighetskontroll.

Kommunikationsinsatser, uppföljning och utvärdering

De primära målen för kommunikationen enligt kommunikationsstrategin för arvsfonden är att öka inflödet av ansökningar med potential att få stöd, skapa förtroende genom att visa på resultat och samhällsnytta samt erfarenhetsspridning.

Regeringen ser positivt på att arbetet för en ökad kännedom och kunskap om arvsfonden och förtroende för dess verksamhet fortlöper och utvecklas, trots pandemin. Regeringen anser dock att det finns ett fortsatt behov av att öka antalet kvalitativa ansökningar i hela landet och att de positiva resultat som projekten genererar sprids nationellt så att kunskapen ökar i hela landet. Det gäller inte minst när ändamålet för fonden nu har breddats till att även omfatta verksamhet till förmån för äldre personer. De kommunikativa insatserna är en viktig faktor för att öka antalet projektansökningar som är av hög kvalitet och relevanta. Det arbete som genomförs för att öka kännedomen och kunskapen om arvsfonden och förtroendet för dess verksamhet är centralt för arvsfondens legitimitet.

Regeringen anser att det är av stor vikt att följa upp och utvärdera projekt som har beviljats medel för att säkerställa att syftet med fonden uppnås. Enligt den hittillsvarande lagen om Allmänna arvsfonden ska Arvsfondsdelegationen ha en samlad strategi för uppföljning och utvärdering av beviljade stöd. I det nya regelverket för arvsfonden finns bestämmelsen i förordningen (2021:403) om Allmänna arvsfonden. Den strategi som Arvsfondsdelegationen antog 2019 genomförs i tre steg – uppföljning, utvärdering och erfarenhetsspridning – och syftar till att ta tillvara kunskaper och erfarenheter från inkomna ansökningar och beviljade projekt.

Regeringens bedömning av Arvsfondsdelegationens verksamhet

Enligt regeringen har Arvsfondsdelegationen sammantaget fördelat medel på ett väl genomfört sätt och i enlighet med arvsfondens ändamål och de prioriterade områdena. Verksamheten har kunnat genomföras på ett betryggande sätt under pandemin och projekten har till stora delar lyckats ställa om till de nya förutsättningarna. Det är enligt regeringen viktigt att åtgärder för att bibehålla kvaliteten i handläggningen och för att effektivisera verksamheten fortsätter. Det arbete som genomförs för att säkerställa att arvsfondens medel används på rätt sätt är tillfredsställande och det omfattande arbete som Kammarkollegiet har genomfört för att säkerställa att gällande redovisningsregelverk följs är mycket positivt.

Den samlade bedömningen enligt regeringen är att Arvsfondsdelegationen i allt väsentligt fullgör sitt uppdrag, och har kunnat göra det även under pandemin. Det är positivt att arbetet för en ökad kännedom och kunskap om arvsfonden och förtroende för dess verksamhet fortlöper och utvecklas. Det finns dock ett fortsatt behov av att öka antalet kvalitativa ansökningar i hela landet och att de positiva resultat som projekten genererar sprids nationellt så att kunskapen ökar i hela landet. Det gäller inte minst när ändamålet för fonden nu har breddats till att även omfatta verksamhet till förmån för äldre personer.

Inriktning och prioriterade områden 2021

Regeringen ska enligt såväl den hittillsvarande som den nya lagen om Allmänna arvsfonden ange den kommande inriktningen av fondens stöd. Det gör regeringen genom att i sin årliga skrivelse till riksdagen ange inriktningen för barnrättspolitik, ungdomspolitik och funktionshinderspolitik. I och med att den nya lagen om Allmänna arvsfonden breddar ändamålet för fonden till att även omfatta verksamhet till förmån för äldre personer anges även inriktningen för äldrepolitik. Regeringen anger även sådana områden som är angelägna att utveckla och som därför bör prioriteras vid Arvsfondsdelegationens medelsfördelning.

Regeringen har identifierat tolv områden som bör prioriteras vid Arvsfondsdelegationens medelsfördelning. De projekt inom dessa områden som bör prioriteras är sådana som syftar till att

- stärka barnets rättigheter
- öka delaktighet och stärka demokratin
- förebygga våld, mobbning och trakasserier
- främja ett starkt föräldraskap
- främja psykisk och fysisk hälsa
- ökad delaktighet i kulturlivet
- främja etableringen på arbetsmarknaden
- stärka rättigheterna för personer med funktionsnedsättning

- ökad delaktighet och tillgänglighet för äldre personer med funktionsnedsättningar
- stärka förutsättningarna för nyanländas mottagande och etablering
- ökad jämställdhet och jämlikhet
- stärka inflytandet för barn och ungdomar.

Motionerna

I motion 2021/22:1514 av Borian Åberg (M) föreslås ett tillkännagivande om att avskaffa Allmänna arvsfonden.

I motion 2021/22:49 av Ann-Christine From Utterstedt (SD) föreslås ett tillkännagivande om att omvandla Allmänna arvsfonden till en krisberedskapsfond.

I motion 2021/22:72 av Björn Söder (SD) föreslås ett tillkännagivande om att tydliggöra Allmänna arvsfondens verksamhet och framtid samt hur medel ur fonden ska fördelas.

I motion 2021/22:285 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om en översyn av hur arvsfonden fungerar. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ytterligare skärpa kraven för utbetalningar från arvsfonden. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om en strikt resultatredovisning av mottagare av arvsfondens pengar. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om rättsprocesser gentemot närstående.

I motion 2021/22:1197 av Lars Thomsson (C) föreslås ett tillkännagivande om att staten bör besluta att bredda kriterierna för att kunna söka bidrag från Allmänna arvsfonden.

Gällande rätt

Lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden

Sedan den 1 juli 2021 gäller en ny lag för Allmänna arvsfondens verksamhet, lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden, som ersätter lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden.

Av 1 kap. 1 § den nya lagen framgår att arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för målgrupperna barn, ungdomar, äldre personer och personer med funktionsnedsättning.

Av 2 kap. 1 § samma lag framgår att det är Arvsfondsdelegationen som beslutar om fördelning av stöd ur arvsfonden. Regeringen utser ledamöterna i Arvsfondsdelegationen (2 kap. 2 §).

Enligt 2 kap. 3 § får stöd lämnas till en verksamhet som är utvecklande för någon av arvsfondens målgrupper och som har förutsättningar att främja målgruppen även efter det att stödet ur fonden har upphört. Stöd får lämnas endast till en organisation som bedriver ideell verksamhet.

Den som har beviljats stöd ska enligt 2 kap. 11 § föreläggas att inom viss tid efter mottagandet av medlen skriftligen redovisa hur medlen har använts och på begäran av Arvsfondsdelegationen lämna det underlag som behövs för

granskningen av redovisningen. Av 2 kap. 13 § framgår att stöd ur fonden i vissa fall ska betalas tillbaka.

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet behandlade under hösten 2020 likalydande motionsyrkanden som de nu aktuella i sitt betänkande Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2019 (2020/21:SoU3). Motionsyrkandena avslogs. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2020/21:62).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att Arvsfondsdelegationen sammantaget har fördelat medel på ett väl genomfört sätt och i enlighet med Allmänna arvsfondens ändamål och prioriterade områden.

Utskottet delar även regeringens bedömning att det finns ett fortsatt behov av att öka antalet kvalitativa ansökningar i hela landet och att de positiva resultat som projekten genererar sprids nationellt för att därmed öka kunskapen i hela landet.

Utskottet är inte berett att ställa sig bakom motionsyrkandena och dessa bör därför avslås.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:211 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2020.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:49 av Ann-Christine From Utterstedt (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att omvandla Allmänna arvsfonden till en krisberedskapsfond och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:72 av Björn Söder (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra Allmänna arvsfondens verksamhet och framtid samt hur medel ur fonden ska fördelas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:285 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur arvsfonden fungerar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare skärpa kraven för utbetalningar från Allmänna arvsfonden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en strikt resultatredovisning av mottagare av Allmänna arvsfondens pengar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om rättsprocesser gentemot närstående och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1197 av Lars Thomsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör besluta att bredda kriterierna för att kunna söka bidrag från Allmänna arvsfonden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:1514 av Borian Åberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa Allmänna arvsfonden och tillkännager detta för regeringen.